

Dávná mystérijní moudrost a její obnovení v působení lékaře a kněze

*Stará mystérijní medicína a její obnovení v současnosti ·
Shrnutí: podpříroda - Otec, nadpříroda - Duch, střed - Kristus
• Patologie vyvíjejícího se lidstva · Smrt na Golgotě jako
léčebný proces · Cesta lékaře a cesta kněze*

Moji milí přátelé!

Pastorální medicínu, jak je pojata zde, můžeme v podstatě vidět jako něco, co bylo opět vyneseno ze spirituálního poznání, spirituálního výzkumu, a co opět získá svůj význam, když bude do všeobecného vědomí lidstva opět vloženo poznání, že spiritualita obsahuje pozitivně působící síly. V době, ve které se utvořil a zformoval materialismus, bylo nemyslitelné pojímat spirituální obsah tak, že by byl považován za něco, co má také terapeutickou hodnotu. Nicméně takto se nahlíželo na duchovno především v rámci dávné mystérijní moudrosti a právě v něm se hledaly možnosti vedoucí k terapeutickým hodnotám. Tím, co ještě máme na závěr našich úvah probrat, se dnes budeme moci napojit na určitý směr v medicíně, který má nyní vyjít z Goetheana, a tak navázat na dávná mystéria.

Nejsprávnější bude pojmout tuto věc v historické souvislosti tak, že to, co zde zamýšlíme, budeme chápat jako pokračování ve zcela jinak uzpůsobených metodách, ve výzkumných

*práce Rudolfa
Steinera a Ity
Wegmanové*

metodách a uměleckých terapeutických postupech starých mystérií. To, co nám nabídl tento krátký kurz o pastorální medicíně, můžeme samozřejmě považovat pouze za podnět, za jakousi první kapitolu a začátek budování pastorální medicíny, jež se bude dále rozvíjet prostřednictvím práce, kterou mám vykonat já a paní dr. Wegmanová. Nejdříve bych chtěl upozornit na to, jak zasvěcenci dávných mystérií popisovali způsob své iniciace, který byl běžný právě v těch mystériích, jež byla spojena s léčením. V podstatě byla veškerá mystéria propojena s léčebnými mystériemi, protože na léčení se nahlíželo právě v souvislosti s celým vývojem lidské civilizace. To má hlubší důvody. V dávných dobách si člověk říkal: Pokud lidská individualita přichází počtím a narozením z duchovních světů do fyzického pozemského světa, pak duchovně-duševní prvek zaznamená proměnu, jejímž prostřednictvím může fyzicky utvářet lidské tělo. Popsali jsme, že k tomuto utváření dochází poprvé přičiněním individuality během prvních sedmi let života, zatímco před tím přijímá člověk lidské tělo na základě dědičnosti, to se však během sedmi až osmi let zcela nahradí.

Vstup člověka z duchovních světů do fyzicky-smyslového světa si v dávných mystériích představovali opravdu přesně. Všude však vládlo vědomí, že člověk se vlastně se svým fyzickým tělem nespojuje tak, jak to bylo původně - mohu-li použít tento výraz - předurčeno duchovními mocnostmi, které řídí tu část světa, k níž patří lidstvo. Zejména té části sil v člověku, které do něj vstupují dědičností, se vždy připisovalo to, že vinou anomálie v celkovém vývoji v určitém smyslu převládly nad silami, jež si člověk z dřívějšího života přináší prostřednictvím své individuality. V tom nebyla spatřována pravá harmonie, a proto zde lidé říkali: Kdyby v pozemském člověku panoval úplný soulad duchovně-duševních článků s fyzickou tělesností, pak by smrt zaprvé neměla tu podobu, kterou má nyní, a zadruhé by ani nemoc nepřicházela v takové podobě,

v jaké přichází. Nemoc a smrt se považovaly za symptomy, které dokazovaly, že člověk má zajisté více co činit s fyzickým pozemským světem, než mu bylo původně předurčeno. I když tomu dnes již zcela nemůžeme porozumět, je to mimořádně hluboká myšlenka, v níž se skrývá hodně pravdy. Neboť je tomu skutečně tak, že jakmile člověk jen trochu dospěje k vyšší úrovni vědomí, ihned pozná, že třeba smrt má zcela jinou podobu. Vnímá ji spíše jako metamorfózu, jako konec jedné životní fáze a tak dále.¹

V důsledku toho se pro celé dávné vědomí výchova člověka *spojem kněze a lékaře* posunula blíže k léčení a také celý postup výchovy se ve velmi dávných dobách vývoje lidstva pojímal jako celkové léčení. To, co člověk dělal pro člověka, bylo v určitém smyslu od začátku pojato jako lékařské působení, které se pak ve starých mystériích spojovalo s lékařským a kněžským povoláním, takže se obě měly zabývat léčením člověka na Zemi. Lékařem a knězem bývala ve starých dobách většinou tatáž osoba, ovšem toto spojení lékaře a kněze bylo možné pouze v případě dávného instinktivního vědomí, ale nikoli dnes, přinejmenším ne jako běžný stav. Vědomí o významu léčení, které zde muselo být také v obvyklém životě, bylo pak v každém člověku spojené s poznáním, že po metamorfóze, kterou projde prostřednictvím smrti, především tedy v životě mezi smrtí a novým zrozením, ho ty duše, jež bývaly na Zemi lékaři a knězi, uvedou na cestu ke Slunci.

Aby člověk našel cestu Slunce (kterou musí najít každý, protože na ní bude absolvovat část toho, co musí být absolvováno mezi smrtí a novým zrozením), musel být při prvních krocích po překročení brány smrti veden lékařem nebo knězem. Tak si to v dávných dobách představovali. To vše bylo součástí hluboké mystérijní moudrosti, jen my se na ni dnes musíme dívat jinak, neboť tyto staré metody již pro nás nejsou

¹ R. Steiner: *Pozemské umírání a vesmírné žití*, GA 161 a 181, Fabula 2012. - Pozn. vyd.

vhodné. Jsou však zcela schopné projít obnovou, o kterou se máme pokusit zde v tomto pastorálním kurzu. Svoji iniciaci by dávný zasvěcenec popsal asi takto: Po překročení prahu se nejdříve obeznámil s působením živlů. Dávná mystééria nazývala živly to, co bychom dnes nazvali skupenstvími: pevné skupenství bylo nazýváno zemí, tekuté vodou, vše, co mělo vzdušnou povahu, bylo nazýváno vzduchem, zahrnovalo tedy vše plynné, a vše, co mělo povahu tepla, se přičítalo tepelnému éteru - to vše se nazývalo živly. Moderní fyzik by řekl, že něco takového vůbec neexistuje. Uznává pouze sedmdesát až osmdesát prvků, které mají určité vlastnosti; jeden je za jistých poměrů ve světě tekutý, druhý pevný nebo plynný a stav tepla přináleží všem. Tyto čtyři živly pro něho prostě neexistují. To, co bylo v dávných dobách líčeno jako živeli, to dnes neexistuje. Jsou to prostě jen vlastnosti skutečností. To, co dnes nazýváme prvky, jsou vlastně jen skutečnosti v rámci naprosto hrubého fyzického světa, ale to, co lidé ve starých dobách nazývali živly, pojímali tak, že tím nevstupovali do hmoty, nýbrž do pohybu a života hmoty. Pro dávného lékaře mělo tedy menší význam, zda je něco tou či onou substancí s tím či oním vnějším jménem. Přirozeně to mělo svou důležitost, ale k té dospěl teprve tehdy, když vzal v úvahu jinou důležitou věc, která se týkala pohybu a života hmoty. Určitou substancí tedy můžeme získat venku na místě, kde podléhá zvětrání. Dávný lékař kladl velmi zvláštní důraz právě na to, že substance, kterou vzal, byla v celém vývoji Země vystavena procesu zvětrávání, anebo přihlížel k tomu, aby určitou substancí nezískal pouze z minerální říše, když ji bylo možno získat také z rostlinné říše. Všude tedy přihlížel k postavení, které substance zaujímá v živé činnosti vesmírného procesu.* Chceme-li tomu porozumět, potřebujeme členění na čtyři živly, neboť na substancí je pro člověka důležité především to, za jaké teploty se stává zemí,

* Viz R. Hauschka, *Člověk a substance*, Fabula 2005. - Pozn. vyd.

tedy za jaké teploty se stává pevnou, nebo tekutou čili vodou, anebo vzduchem. V dávných dobách bylo důležité přihlížet k tomu, co se v kosmickém procesu musí stát, aby určitá substance získala určitou formu. To bylo první zjištění. Teprve podle něj se substance posuzovala. Zatímco dnes vycházíme nejdříve ze substance, tehdy se vycházelo z procesu, neboť každá substance je vlastně jen procesem zadržným v pevné formě, na určitém stupni pevnosti. Člověk byl proniknut především celkovým pohybem a životem hmoty. Zsvěcenec proto popisoval, že byl nejdříve uveden do zření, jehož prostřednictvím mohl pohlédnout pohyb a život substancí, takže se mu jevil jako tkanina utkaná ze čtyř živlů. To byla první skutečnost.

Druhou skutečností, o níž každý vyprávěl a která pro něho znamenala druhý stupeň, bylo, že byl zaveden tam, kde se mohl seznámit s „horními a dolními bohy“. Co znamená „být zaveden tam, kde se lze seznámit s horními a dolními bohy“?

Vlastně jsme to již popsali, ale samozřejmě pouze v moderní formě. Řekl jsem vám, že když duchovně-duševní článek sestoupí do fyzického a do éterného těla tak hluboko dolů, že fyzické a éterné tělo tento duchovně-duševní prvek přemůže, pak v důsledku jakéhosi zbloudění duchovně-duševních článků do fyzického těla vzniká chorobný stav. V okamžiku, kdy se to stane, člověk při obvyklém procitání vstupuje do sebe hlouběji, než by měl během bdění vstoupit do svého fyzického organismu - a zde dole se setkává s mimolidskými, podpří- rodními vlivy. Je třeba vědět, že v přírodě žijeme jen tehdy, když se nalézáme v normálním vztahu mezi svou duchovně- -duševní a fyzicko-smyslovou organizací. V okamžiku, kdy se ponoříme hlouběji a intenzivněji do své fyzické tělesnosti, dostaneme se do vztahu s tím, co je pod přírodou. Zde vstupujeme do vztahu s tím, v rámci čeho na člověka působí elementární bytosti a bytosti vyšších hierarchií na různých stupních svého vývoje. Jednoduše nastane skutečnost, že se dostaneme

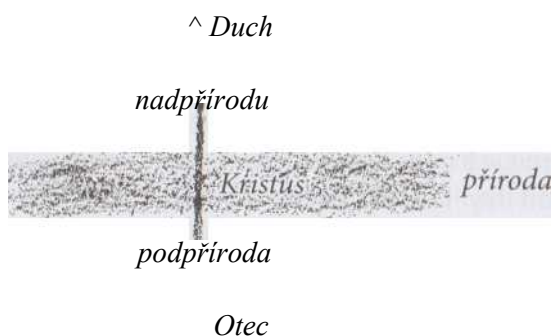
do styku s těmi bohy, kteří rozvíjejí svou činnost v oblasti, jež je pod přírodními vlivy.

Jak by to tedy mohl říci dávný zasvěcenec, kdyby mohl použít neutrálnější výraz? Protože tehdy tuto skutečnost mohl vylíčit pouze zahaleně, jinak by mu nerozuměl nikdo jiný než opět jiní zasvěcenci, řekl by, že byl uveden k dolním bohům. Dnes by mohl říci: Poznal jsem povahu lidských nemocí, neboť ta vede k dolním bohům.

*hranice
patologie a
normálního
stavu*

Vezměme v úvahu tuto druhou skutečnost v tom smyslu, v němž jsem poukázal na hranici mezi patologickým a normálním stavem: do života světe vcházíme tam, kde duchovně-duševní článek vystupuje více, než by vystupovat měl, a pak takříkajíc oživuje stav spánku. Toto poznání dávný zasvěcenec nazval spolubytím s horními bohy. Takže zde máme schematicky pojato to, co odpovídá skutečnosti: přírodu, podpřírodu a nadpřírodu (viz nákres). Vizionářství, život, jenž zří a uvádí člověka do duchovního světa, nazývá zasvěcenec spolubytím s horními bohy.

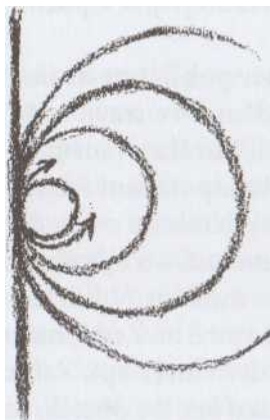
tabule 13

Nyní, když takto mluvíme o horních a dolních bozích, bychom mohli získat nesprávnou představu o jejich hierarchic-

kém uspořádání. Skutečnost si nesmíme představovat tak, že jednoduše řekneme - příroda, podpříroda, nadpříroda, nemoc, vizionářský život, neboť bychom byli v pokušení pokládat dolní bohy za podřadné bytosti. Ale tak tomu není, skutečnost je jiná. Představme si, že zde bychom zde měli přírodu a nahoru vede kruh, dolů vede kruh (viz nákres), a to, co nacházíme zde nahoře, se na druhé straně spojuje s tím, co je dole.

tabule 13

Nakreslíme-li větší kruh, dostaneme tento obrazec, nakreslíme-li ho ještě větší, dostaneme tento, a když budeme kreslit stále větší a větší, nakonec dostaneme přímku. Zde je část kruhu, která pokračuje dál, ale poté, co vejde do nekonečna, vrátí se z druhé strany. To svědčí o tom, že označení bohů za dolní a horní nebudeme považovat za uspořádání podle hodnosti, ale jen za rozdílný způsob, jakým přistupují k člověku, vůči sobě navzájem jsou však stejného postavení, působí společně a ve vzdáleném nekonečném bodu byly zamýšleny jako k sobě směřující bytosti. Na vše, co bylo nemocí i vizionářstvím, se proto v dávných dobách pohlíželo tak, že když člověk tyto skutečnosti prohlédl, hleděl do duchovního světa. Opravdové

obeznámení se s nemocí a vizionářstvím představuje způsob, jak pochopit duchovní svět.

Toto pochopení nám současně umožňuje převzít do novější doby to, co bylo přítomno ve vědomí lidí v dávných dobách. Ze svého současného vědomí si položíme otázku: Co lze v našem moderním vědomí ztotožnit s oblastí dolních bohů? Podívejte, to, co nazýváme Otcem, když si představujeme Boží Trojici, je tím, co v nej vlastnějším smyslu náleží podpřírodě. Otec tedy náleží podpřírodě; jaký postoj tedy máme ve smyslu opravdového duchovního pojetí v poznání zaujmout vůči tomuto Bohu Otci? Moji milí přátelé, pohlížíme-li na člověka, vidíme ho ve stavu denního bdění a ve stavu spánku, a pak oba stavy porovnáme. Vidíme-li člověka v plném bdění, můžeme poznávat, jak je začleněn do uspořádání fyzického světa. Neboť tak, jako se Země kdysi vyčlenila ze svých dřívějších stadií vývoje a je na cestě k další evoluci, i u člověka musíme shledat vývoj saturnský, sluneční a měsíční. V bdělém stavu člověk náleží Zemi, nachází se přirozeně na Zemi, na úrovni přírody.

Tak tomu není, když člověk spí. Zatímco jeho fyzické tělo a éterné tělo ve spánku leží na posteli, jeho astrální tělo a Já jsou mimo fyzické tělo. Soustředíme však svoji pozornost na fyzické a éterné tělo. Co je obsaženo v této části člověka, která před námi leží v podobě fyzického a éterného těla? V pokročilém stavu má zde všechno to, co přijal ve starém saturnském a ve starém slunečním vývoji. To všechno se však vyvinulo. Další vývoj své saturnské a sluneční existence má nyní člověk ve spánku obsažen, ovšem v tom, co leží v posteli, nemá vůbec své měsíční bytí. To uvnitř vůbec nemá.

Takže musíme říci, že příroda pokročila dále a z měsíčního bytí vystoupila k bytí zemskému. Ale tím, že člověk má nutnost spánku, si příroda pod sebou ve spícím člověku zachovává podpřírodu, tedy vlastně přirozenost, která existovala jen v době saturnské a sluneční. Je to podpříroda, díky níž je zde

lidský rod, je tudíž základem pro všechny bytosti. Ve spánku se člověk skutečně ponoří do podpřírody a z tohoto ponoření se (jak jsem vám to ukázal v uplynulých dnech kurzu) opět vynořují nemoci. Během spánku se ponoříme do oblasti Boha Otce, do podpřírody.

Vizionářský stav člověka představuje vlastně prozáření těch článků lidské bytosti, které jsou během spánku mimo fyzické a éterné tělo, tedy prozáření Já a astrálního těla. Pokud se v něm člověk nachází vědomě, pak je to vůči nemoci opačný stav, druhý pól, kdy je člověk svým astrálním tělem a Já ponořen do oblasti Ducha.

dva póly: stav vizionářství a vznik duševní nemoci

Tak vidíme, že člověk se ve své pozemské organizaci může vytrhnout z přírody ve dvou směrech - směrem k podpřírodě, k Otci a směrem k nadpřírodě, k Duchu. Od dob mystéria na Golgotě je prostředníkem mezi oběma světy Kristus, který produchovňuje přirozené, normální lidské bytí a neustále vytváří harmonii mezi podpřírodou a nadpřírodou. Pokud má spánek a bdění normální průběh, podpříroda je neustále vyvažována. U těch vizionářů, kteří mají vždy možnost vracet se do obvyklého lidského života podle své libosti, je vyvažována nadpříroda. Není-li člověk při probuzení schopný vyvážit to, co prožil v podpřírodě, pak přichází nemoc, která se projeví ve fyzickém a éterném těle. Není-li člověk schopný v přirozeném průběhu svého pozemského života přenést do plně bdělého stavu to, co mohl jako vidoucí prožít v oblasti Ducha, nastávají duševní nebo duchovní nemoci - druhý pól.

Nyní vezměme v úvahu fyzickou nemoc. Co se stane, když začne léčebný proces? Člověk je veden od prožívání podpřírody k prožívání přírody, od Otce ke Kristu, neboť Kristus představuje v přírodě duchovní život. Lékař ho v podstatě vede od Otce ke Kristu. Úlohou lékaře je vlastně rozpoznat, jak člověka napadeného podpřírodou přivést zpět ke Kristu, poté co Otec (když to vyjádříme obrazně) předal vládu Kristu, Synu. To je to, co by v modernějším jazyku vyjádřila mystérij-

procesy léčení a úloha lékaře

ní moudrost. Mohli bychom říci: Jakmile zasvěcenec získá zde na Zemi správné vědomí o Kristu, bude na jedné straně veden k Otci, na druhé straně k Duchu. Bude-li si vědom této cesty, na níž musí být veden od Otce ke Kristu, nalezne na ní všechny léčebné procesy.

A zde, moji milí přátelé, začíná moderní mystérium, které představuje velkou vesmírnou zkoušku pro opravdovou vědu o farmakologii. A právě na toto poznání chci na konci kurzu pastorální medicíny upozornit, aby z něj mohl vyplynout způsob ozdravení, který má lékař přijmout v první řadě. Předpokládáme, že lékař se učí postupně poznávat jednotlivé léčebné procesy a tím, že se seznamuje s defektními orgány, poznává to, co působí ve vnější přírodní říši v korespondenci s orgány a je opatřeno duchem; tohoto ducha pak vevádí do lidského těla. Učí se, jak postupovat v tomto či onom případě a vše se v něm spojuje do celkového vědění. Ale když člověk pokročí v tomto skutečném vědění, je to jiné, než kdyby pokročil podle dnešního vědění. Když dnes vezmete do ruky patologickou anatomii nebo nějakou učebnici farmakologie a důkladně ji budete studovat, na konci budete sotva dál, než jste byli na začátku; byť máte celou věc v sobě, ve svém celkovém lidském postoji po všech těch kapitolách dále nedospějete.

*postup
lékaře
od Otce
k Synu*

Podstata celkového vědění totiž spočívá v tom, že pokročíme ve svém celkovém lidském postoji. A přijmete-li medicínu v tom smyslu, jak byla představena v tomto kurzu, budete krok za krokem skutečně postupovat dále. A to, co vám nakonec vyvstane jako výsledek, není nic menšího než vědomí, že máme-li za sebou celé medicínské vědění, pochopíme všechno to, co předcházelo mystériu Golgoty až k tomu okamžiku, kdy Kristus prošel branou smrti. Porozumíte postupu Krista od Otce k smrti na Golgotě. To je to mystérium. Nejprve nevěříme, že jedno je spojeno s druhým, ale je to spojeno. Je to spojeno tak, že skutečně právě nahlížením do procesu léčení pochopíte, co se

stalo v kosmu, když Otec poslal Syna, aby prošel smrtí na Golgotě. A v tom, co se stalo smrtí na Golgotě, pak nebudete spatřovat smrt, ale společné působení všeho, co se stalo v této smrti, která však není smrtí, nýbrž přemožením smrti, léčením celé lidské bytosti. To je postup lékaře od Otce k Synu, až k jeho smrti na Golgotě. Všechny léčebné poznatky nás přivádějí stále blíže k tomuto pochopení.

Pastorální medicína nespočívá pouze v tom, co má vykonávat duchovní pastýř společně s lékařem; pastorální medicína je tím, co je především třeba přinést, aby lékař mohl skutečně pochopit jeden významný aspekt mystéria Golgoty. A vrcholný, kulminační bod medicíny spočívá v pochopení lidské nemoci, v možnosti spatřit v mystériu Golgoty až po smrt velký léčebný proces. Souvislost mezi chorobným stavem vyvíjejícího se lidstva a jeho terapií, smrtí na kříži, pochopíme, až tu bude skutečná medicína.

Kněz má za úkol sledovat všechno to, co člověk prožívá, když vystoupí z těla a vstoupí do druhého světa, který je světem Ducha. Tak se bude kněz stále více seznamovat s tím, v čem spočívá příbuznost člověka s Duchem, se svátým Duchem. Na své cestě má přebírat prostřednictví mezi Duchem a Synem, Kristem, má na ní vytvářet teologii, nalézat cestu od Krista k Duchu a od Ducha ke Kristu. Na této cestě, která má vést lidi od Ducha ke Kristu a od Krista k Duchu, můžeme opět získat sumu poznatků, náplň života. Tato cesta musí vyvrcholit v tom, že lidskému pochopení zpřístupníme jednotlivé etapy teologie, vše, co tvořilo cestu Krista pro lidstvo, když prošel branou smrti na Golgotě, jež byla velkým léčebným procesem. Takže vzniká otázka: Jaká schopnost člověka byla tímto léčebným procesem vytvořena, aby se mohl začlenit do duchovního světa? Vše, čím má teologie být, vrcholí v pochopení toho, co se stalo s Kristovou individualitou, když prošla smrtí na Golgotě.

Kristova cesta na Golgotu - nejvyšší vrchol cesty lékaře.

*aspekt
mystéria
Golgoty*

*poslání
kněze a
cesta
mezi
Duchem
a Synem*

Pokračování Kristovy cesty po Golgotě - nejvyšší vrchol cesty kněze.

Mnohým teologům naší doby se zdá, jako by tyto dvě věci vůbec nesouvisely, neboť dnes existují teologové, kteří nechtějí vůbec nic slyšet o vzkříšeném Duchu a dále působícím Kristu. Ale mluvíme-li ve smyslu obnovy mystérií, potom k ní náleží událost na Golgotě, mystérium Golgoty. Pak můžeme říci, že dávná formule, kterou měl zasvěcenec pro svou zasvěcovací cestu („Byl jsem veden skrze živly a pak k dolním a horním bohům“) musí pro moderního zasvěcence znít: Byl jsem veden tím, co rozpouští živly v jejich procesech - živly jsou nyní chemické prvky, těch osmdesát, které se v těchto procesech rozplývají - a budu veden dolů k Otcí a nahoru k Duchu a na obou cestách budu vnímat působnost Krista.

Moji milí přátelé, chcete-li si z tohoto kurzu pastorální medicíny odnést určité shrnutí pro prohloubení svého esoterního chápání, přijměte tato slova:

tabule 14

*Já půjdu cestou,
která rozpouští prvky v dění
a vede mne dolů k Otcí,
který posílá nemoc k vyrovnání karmy
a vede mne vzhůru k Duchu,
který vede duši skrze omyl k získání svobody.
Kristus vede dolů i vzhůru, harmonicky
utvářeje v pozemském člověku člověka
Ducha.*

Budete-li zcela prostoupeni tím, co se skrývá v tomto náčrtu meditace, živě si v duchu odnesete to, co jsem chtěl dát v tomto kurzu pastorální medicíny.

Dornach, 18. září 1924

Rudolf Steiner

Ga 318